

דגם תשובות - תנ"ך לבתי ספר דתיים שאלון 2585 חורף תשפ"ה

הערה: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחנים.

- 1. א. 1. ללא בגדים** - "ולא התבוששו" (למרות שהיו ערומים) / "ויתפרו להם חגורות" / "ויעש ה' להם בגדים".
ערמומיות - כל הסבר מתאים מתוך השיחה בין הנחש לאשה יתקבל. (לדוג' הפחית את העונש/ הגדיל את האיסור וכד')
- 2. הסבר:** כי אדם וחווה ראו כבר קודם, כלומר, הם לא היו עיוורים/ אפילו אדם עיוור יודע להרגיש כשהוא ערום ללא בגדים/ הכתוב משתמש במילה 'וידעו' ולא 'ויראו' ולכן לא מתואר שינוי פיזי.
- הסבר:** אדם וחווה הבינו משהו חדש (למשל: שהם "ערומים" מהמצוות - עברו על המצווה היחידה שצוו)
- ב. 1. שאלה:** ה' הרי יודע היכן האדם נמצא ולכן לא ברור מדוע הוא שואל את האדם היכן הוא.
דוגמה נוספת: שאלת ה' לקין היכן הבל אחיו, הרי ה' יודע שהבל מת.
- 2. טענה:** ה' נתן לאדם את האשה והיא החטיאה אותו ולכן (גם) על ה' מוטלת אחריות לחטא.
ביקורת: טענה זו משקפת כפיות טובה (ה' נתן לאדם את האשה על מנת שתסייע לו והאדם שמח בה).
- ג. 1. ניסוח:** כותנות עור ללבוש. **ביסוס:** בפרק כ"ח יעקב מעוניין שה' ידאג לו לבגדים, והוא מנסח את בקשתו ע"י הביטוי 'בגד ללבוש', דהיינו שה' ימציא לו בגד שישמש אותו ללבישה - הוא אינו מבקש שה' ילביש אותו.
- 2. מסר:** הקב"ה אוהב חומל ומסייע לבני האדם גם כאשר הם חוטאים.
- 2. א. 1. ביסוס:** דברי ה' לאברהם 'אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים' מזכירים את דברי ה' במעמד הר סיני 'אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'.
דמיון: ה' הציג את עצמו/ אש במחזה/ ברית בין ה' לבנ"א/ אירועים מכוננים לדורות. כל תשובה נכונה תתקבל.
- 2. יחס:** אברהם חושש שההבטחה עלולה לא להתקיים/ אברהם מבקש להבין כיצד ההבטחה תתקיים.
- ב. 1. מצד אברהם:** "ויבחר אותם בתוך". מצד ה': "והנה תנור עשן ולפיד אש עובר בין הגזרים".
- 2. הסבר:** משמעות הברית היא שהבטחת ה' לאברהם לא תופר / בברית ה' אומר לאברהם כיצד זרעו יזכה לירש את ארץ ישראל/ ה' חיזק את ההבטחה על הארץ באמצעות כריתת ברית.
- ג. 1. הוכחות:** "אשר כרת את אברהם", "לך אתן את ארץ כנען". (הפסוקים מתארים כריתת ברית עם אברהם, ותוכן הברית הוא הבטחת הארץ לזרעו).
- 2. הפירוש:** רק חלק מזרעו של אברהם - בני יעקב - הם אלו שירשו את הארץ.
- שולל את הפירוש שכל זרעו של אברהם יירש את הארץ.**

3. א. 1. משותף: אברהם עושה פעולות בעצמו ולא בעזרת עבדיו/ עושה פעולות רבות/ זריזות.

ניתן ללמוד: אברהם לא חס על כבודו כאשר הוא מקיים מצוות/ אהבה מקלקלת את השורה – אברהם עושה בעצמו כאשר הוא עושה משהו שחשוב לו. כל תשובה נכונה תתקבל.

2. ראייה: "וילכו שניהם יחדו" – גם לאחר שיצחק הבין שאברהם מתכנן להעלותו לעולה הוא הלך ברצון/ מתשובת אברהם "לעולה בני" יצחק ידע שאברהם מתכנן להקריב אותו ולא התנגד (רש"י).

ב. 1. מקור: יב' /ב, או יג' /טז, או טו' /ה, או יז' /ב, ד-ו.

2. ה' נשבע שלא יכלה זרעו של אברהם וכן שלא תהיה מציאות שבה יפול זרעו בידי אויביו בלי לקום, ולכן זה מחייב שתהיה גאולה, כי שבועת ה' לא תופר.

ג. 1. דמיון: משכימים בבוקר, חובשים את החמור בעצמם, לוקחים שני נערים.

2. הסבר: בדומה לאברהם גם בלעם עושה פעולות בעצמו, אך הוא עושה זאת משנאה לעם ישראל. חז"ל הסיקו שהשנאה של בלעם לישראל גרמה לו לקלקל את השורה – לחרוג מהנורמה/ מההרגל/ מהשגרה של עשייה ע"י עבדים, ולפעול בעצמו.

4. א. 1. יעקב חושש/ מכבד, לעומת זאת עשו מחפש קרבה של יעקב/ אוהב/ מתרגש.

כל דוגמא מתאימה מהכתוב תתקבל: מהכינויים אדוני/ עבדך/ אחי, או מההצעות זה לזה.

2. הצעה הראשונה: ללוות את יעקב. **תגובה:** יעקב מתנגד. **נימוק:** בני משפחתו לא יעמדו בקצב.

ההצעה השנייה: שחלק מאנשי עשו יתלוו ליעקב. **תגובה:** יעקב מתנגד. **נימוק:** כי הוא לא ראוי לכבוד הזה/ כי אין לו אויבים (אם עשו כבר לא אויב שלו – אברבנאל).

ב. 1. דמיון: נכנסים לארץ דרך שכם, בונים מזבח.

ניתן ללמוד מן הדימיון שיעקב ממשיך דרכו של אברהם וברכת אברהם מתקיימת בו/ מעשה אבות סימן לבנים.

2. אירועים: יעקב נפגע בגופו במאבק עם המלאך, ונפגע בממונו בנתינת הדורן לעשו / כאשר לבן רימה אותו.

רש"י: נתרפא מצליעתו/ לא חסר בממונו בעקבות מתן הדורן

ג. 1. מסקנה: משינוי הסדר של הופעת האימהות ובניהם (בכל האמהות מוזכרות האימהות ולאחר מכן ילדיהם וברחל מוזכר קודם יוסף ולאחר מכן מוזכרת רחל)

2. חשש: חטיפת רחל. **דוגמא:** אברהם ושרה לפני הליכתם של מצרים.

5. א. 1. דמיון: משתחווים ליוסף. **2. הבדלים:** סמלים שונים: אלומות/ צבא השמים. בחלום הראשון יוסף כסמל – אלומה או יוסף כמו האחים מסומל באלומה בחלום השני יוסף עצמו מופיע (משתחווים לו), בחלום הראשון רק הבנים מסומלים ובחלום השני גם ההורים.

2. השפעה: שונאים אותו יותר/ קינאו בו/ רצו להרוג אותו.

ציטוט: "ויקנאו בו אחיו" / "ויתנכלו אותו להמיתו" / "הנה בעל החלומות הלזה בא" / "ונראה מה יהיו חלומותיו" / "לכו ונהרגו".

- ב. 1. טענה: כשם שאמך לא תשתחוה לך משום שהיא מתה, כך גם יתר הפרטים בחלום לא יתגשמו.
2. יעקב חשב בליבו שהחלומות עתידים להתגשם.
- יעקב חשש שבגלל החלומות האחים ישנאו את יוסף יותר ממה ששנאו, ולכן לא אמר ליוסף שיתגשמו.
- ג. 1. החלקים: ה' יקיים את הדבר + ובמהרה.
2. התגשם : חלומותיו אכן התקיימו לא התקיים: חלומותיו לא התקיימו במהרה. נימוק: רק לאחר שהאחים הגיעו למצרים כעבור שנים רבות השתחוה האחים ליוסף.
6. א. 1. פסוק י"ח – אברהם יהיה לאבי אומה גדולה שתשפיע על העולם ויש לשתף אותו בנעשה בעולם.
- פסוק י"ט – אברהם ילמד את זרעו ללכת בדרך צדקה ומשפט, והקב"ה רוצה ללמד אותו דרך זו.
- וכן רש"י: אברהם הוא אביהם של המון הגויים והם בניו. הארץ נתנה לאברהם ולכן יש לשתף אותו ברצון להחריבה.
2. מידת החסד, האכפתיות מהזולת / מידת הרחמים / ענוה.
- סיפור המשקף מידה: אברהם מכניס אורחים שהם עובדי ע"ז, רודף אחרי המלכים כדי להציל את לוט למרות ההפרדות מלוט.
- ב. כל תשובה מתאימה תתקבל, למשל: ברית מילה של כל בני ביתו של אברהם, עליה לארץ יחד עם בני ביתו, הכנסת אורחים יחד עם שרה, עקידת יצחק. יש לבסס את הדוגמא בפסוקים.
- ג. עקידת יצחק – ציות לה' ללא סייג וללא בקשת רחמים / הפנייה לה' 'הן לי לא נתת זרע' – מציב שאלה לה' בקשה מה' שיקיים את הבטחתו / תוכחה לאבימלך / התעקשות לקנות את מערת המכפלה ולא לקבל אותה במתנה.
7. א. 1. 2 מצוות: קרבנות, הקרבת קטורת, הקרבת מנחה, באים להיראות בבית המקדש / עליה לרגל, חגיגת ראש חודש, מועדים, שבת, תפילה. המשותף: מצוות שבין אדם למקום.
2. ביקורת: ה' לא רוצה במצוות של העם המתייחסות אליו, משום שהעם חוטא במצוות שבין אדם לחברו.
- ביסוס: פסוק מתאים יתקבל: 'קציני סדום' / 'עם עמורה' / 'ידיכם דמים מלאו' / פס' יז העוסק בתיקון חברתי.
- ב. 1. החטא: רמיה במסחר.
- דוגמאות: עירוב מתכות זולות במתכת יקרה שבמטבעות. מהילת היין או השכר במים כדי לרמות את הקונים.
2. הדימוי: הוצאת סיגים, תערובת, מהמתכת. (הקב"ה ינקה את הסיגים=החוטאים מעמ"י)
- ג. 1. ה' לא מעוניין בקרבנות אלא אם כן הם מובאים עם כוונה או מעשים מתאימים / ה' מעוניין בתשובה פנימית ולא רק בתיקון חיצוני.
2. האדם יחשוב בליבו שמה שנעשה בבהמת הקרבן היה ראוי שיעשה בו עצמו.
- המקרה: לאדם יכופר (אף ללא קרבן) אם ישוב בתשובה שלימה.

- 8. א. 1. העם:** "למה צמנו ולא ראית" – מדוע ה' מתעלם מן הצום של העם.
- 2. ה':** "הכזה יהיה צום אבחרהו" / "הלזה תקרא צום ויום רצון לה' " – האם הצום שצמתם הוא צום שה' מעוניין בו?
- 3. ה' עונה** שהצום של ישראל אינו ראוי / אינו רצוי בעיניו משום שהעם אינם מתנהגים בצורה ראויה.
- ב. 1.** הדרישה בפסוק ו' - לתת לרעב לחם, הדרישה בפסוקים י-יב – לתת לרעב להשביע את נפשו/ לתת לרעב ברצון, מכל הלב.
- 2. השכר בפסוק** ו-ט משול לאור הבוקר הזורח חלש ולאט, השכר בפסוק י-יב משול לאור שזורח בחושך.
- או: השכר בפסוק ט - "אז תקרא וה' יענה" – ה' יענה לפנייתך, השכר בפסוק יא - "ונחך ה' תמיד" – ה' יהיה אתך תמיד.
- או: בפסוקים ו-ט מובטחות 6 ברכות, בפסוקים י-יב מובטחות 11 ברכות.
- ג. 1. רד"ק:** ציווי מיוחד שלא להתעלם מקרוב משפחה עני. אברבנאל: ציווי להתייחס לכל עני כאילו הוא בן משפחה.
- 2.** כדי לעורר באדם רגש אחווה לכל עני גם אם אינו קרוב משפחה.
- 9. א. 1. משותף:** מקומות שמלך אשור כבש, כדי להגיד שכך יכבוש את ירושלים/ יהודה.
- 2. הסבר הדימוי:** הגרזן/ המשור/ המטה/ השבט אינו יכול להתגאות על מי מחזיק אותו.
- המסר המשותף : כך אשור אינו רשאי להתגאות על ה'.
- ב. 1.** ה' גודע את עצי היער.
- 2.** מפלת אשור/ סנחריב.
- 3.** גדיעה לעומת צמיחה/ יער לעומת חוטר או נצר (משהו קטן).
- (המשמעות:** ה' גודע את היער מסמל את מפלת אשור ומצמיח את הגזע הכרות שמסמל את בית דוד)
- 10. א. 1.** יחס חיובי. כל פסוק מתאים יתקבל למשל "הלא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר" (פסוק ח').
- 2.** הנער הניצב על הקוצרים מכנה אותה "נערה מואביה" – מבטא יחס מרחיק/ מתייחס אל רות כנכריה.
- 3.** מקבלים אותה כשייכת לעם ישראל. ציטוט מפסוקים י"א-י"ב.
- ב. הנחמה:** שסופה יהיה טוב ויהי לה מעמד נחשב – הראיה להתגשמות הנחמה: יצא ממנה דוד/ נישאה לבעז.
- הסבר נוסף: בעז מכיר בחסד שעשתה עם חמותה/ בעז מקבל את הצטרפותה של רות לעמ"י/ בעז מאפשר לרות ללקוט שיבולים.
- 11. א. 1. המלחים** בעקבות המפגש עם יונה: שהכיר להם את אלוקי השמים/ בגלל שהסערה פסקה באופן ניסי.
- אנשי נינוה בעקבות האיום שהשמיע יונה/ החשש מחורבן העיר.
- 2. כל תשובה מנומקת כראוי תתקבל.** דוגמאות: תשובת אנשי נינוה הייתה תשובה לא שלימה בניגוד למלחים/ המלחים הודו לה' אנשי נינוה לא/ אנשי נינוה שבו בתשובה ללא שחוו חוויה ניסית כפי שחוו המלחים (הפסקת הסערה) וכו'.

- ב. 1. לא בלב שלם. ראיה: לאחר שאנשי נינוה חוזרים בתשובה הוא מבקש למות/ יוצא מחוץ לעיר לראות מה יקרה לנינוה. ראיות "וירע אל יונה .. ויחר לו"/ "על כן קידמתי לברוח תרשישה"
2. יונה חשש מקטרוג על עם ישראל שלא חוזר בתשובה/ יונה ידע שאנשי נינוה שהם חלק מממלכת אשור העתידים להחריב את עם ישראל ורצה באבדנם/ יונה חשב שהחוטאים צריכים למות לפי דין ואין מקום לתשובה/ יונה לא רצה להיות כלי להצלת אויבי ישראל(אברבנאל).

12. א. 1. שולל : לשמור על החטאים ולא למחול עליהם.

- נימוק: כי אין אדם שיוכל להתקיים אם ה' לא יסלח לו/ יזכור לו כל חטא.
2. יחס רצוי: ה' סולח לחוטאים, נימוק: כדי שידעו את גדולתו/ כדי שיראו ממנו.
- ב. 1. השפעה: הדובר בטוח שה' ירחם עליו משום שהוא חלק מהציבור. ביסוס: "והוא יפדה את ישראל".
2. שלב ראשון: סליחה, שלב שני: גאולה.

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל

אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך